

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

باسمه تعالی

بموجب نامه شماره..... مورخ..... جلسه دفاع از پایان نامه
خانم..... دانشجوی رشته ..... دانشکده..... به شماره
دانشجویی..... در روز..... مورخ..... تحت
عنوان..... در اطاق..... برگزار
گردید.

ابتدا خانم..... گزارشی از کار پژوهشی خود را ارائه کردند و سپس به سؤالات
اعضاء حاضر در جلسه پاسخ دادند. در پایان هیأت داوران رساله دانشجو را با نمره..... و
امتیاز..... مورد قبول قرار دادند.

قرار ندادند.

هیأت داوران:

1- استاد راهنما

2- استاد مشاور

3- داور

4- داور

نام و نام خانوادگی مدیر گروه امضاء

نام و نام خانوادگی رئیس دانشکده امضاء

یا نماینده ی دانشکده در شورای تحصیلات تکمیلی دانشگاه

دانشگاه الزهراء

دانشکده الهیات

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته الهیات و معارف اسلامی - فلسفه و کلام اسلامی

عنوان

تأثیر تقریرات نوین برهان غایت شناختی بر آنتونی فلو

استاد راهنما

خانم دکتر نرگس نظرنژاد

استاد مشاور

خانم دکتر شکوفه گلخو

دانشجو

فاطمه احمدی پیشکوهی

اسفند 1386

تقدیم به:

هشتمین ستاره ی تابناک، در آسمان ولایت علی بن موسی الرضا (علیه السلام).

تشکر و قدردانی

ابتدا خداوندگار خرد را شاکرم که از همان ابتدای شروع پژوهش حاضر، پیوسته با مساعدت ها و کمک های بیشمارش بر من حقیر منت نهاد. سپس به طور خاص از مساعدت ها و راهنمایی - های فراوان استاد راهنمای عزیزم سرکار خانم دکتر نظرنژاد و نیز از کمک های استاد مشاور عزیزم سرکار خانم دکتر گلخو کمال تشکر و قدردانی را دارم. همچنین از دیگر افرادی که مرا در مراحل مختلف این پژوهش یاری کردند، از جمله خانواده ی عزیزم، علی الخصوص برادرم جناب آقای محسن احمدی پیشکوهی قدردانی می کنم.

چکیده

پژوهش حاضر در پی یافتن پاسخی برای این پرسش است که چه چیزی موجب تغییر مواضع آنتونی فلو شده است؟ و آنچه که در این پژوهش به عنوان پاسخ این سؤال ذکر شده است، تقریرهای نوین برهان غایت شناختی است. در واقع پژوهش حاضر در صدد است تا نشان دهد که یافته های جدید زیست شناختی از جمله یافته هایی در خصوص DNA، موجب شده است تا تقریرهای نوین از قوت قابل توجهی برخوردار گردند، آنچنان قابل توجه که در نهایت بتوانند تغییر مواضع فیلسوفی مانند فلو را سبب شوند. پژوهش حاضر برای وصول به هدف فوق، نخست تقریرهای نوین را در مقایسه با تقریرهای سنتی بررسی می کند، سپس در صدد بیان قوت تقریرهای نوین نسبت به تقریرهای سنتی برمی آید و در نهایت نقاط قوت یکی از براهین اثبات وجود خدا را به تصویر می کشد.

کلید واژه: برهان غایت شناختی، آنتونی فلو، دی.ان.ای.

فهرست مطالب

مقدمه.....1

1- فصل اول: تقریرهای سنتی برهان غایت شناختی

- 1-1 مفاهیم کلیدی.....17
- 1-2 برهان غایت شناختی در یونان باستان.....20
- 1-1-2 سقراط.....20
- 1-2-2 افلاطون.....21
- 1-2-3 ارسطو.....22
- 1-2-4 ام.تی.سیسرون.....23
- 1-3 برهان غایت شناختی در قرون وسطی.....25
- 1-3-1 آگوستین قدیس.....25
- 1-3-2 ابن رشد.....26
- 1-3-3 توماس آکوئیناس.....28
- 1-4 برهان غایت شناختی در قرون 16 و 17 و 18 و 19.....30
- 1-4-1 برهان غایت شناختی مبتنی بر قیاس خالق با ساعت ساز.....30
- 1-4-1-1 رابرت بویل.....31
- 1-4-1-2 رابرت هوک.....31
- 1-4-1-3 ویلیام پیلی.....32
- 1-4-2 برهان غایت شناختی مبتنی بر اکتشافات علمی.....34
- 1-4-2-1 جان ری.....34
- 1-4-2-2 اسحاق نیوتن.....34

- 35.....1- 4- 2- 3- ویلیام درهام.....
- 36.....1- 4- 3- برهان غایت شناختی بر مبنای تکامل تدریجی هدایت شده.....
- 37.....1- 4- 3- 1- فردریک آر. تنانت.....
- 38.....1- 5- انتقادات.....
- 39.....1- 5- 1- نقدهای هیوم.....
- 40.....1- 5- 1- 1- انتقاد اوّل.....
- 42.....1- 5- 1- 2- انتقاد دوم.....
- 43.....1- 5- 1- 3- انتقاد سوم.....
- 44.....1- 5- 1- 4- انتقاد چهارم.....
- 44.....1- 5- 1- 5- انتقاد پنجم.....
- 48.....1- 5- 2- نقدهای آنتونی فلو.....
- 50.....1- 5- 2- 1- انتقاد اوّل.....
- 51.....1- 5- 2- 2- انتقاد دوم.....
- 51.....1- 5- 2- 3- انتقاد سوم.....
- 52.....1- 5- 2- 4- انتقاد چهارم.....
- 52.....1- 5- 2- 5- انتقاد پنجم.....

2- فصل دوم: تقریرهای نوین برهان غایت شناختی

- 55.....2- 1- خصیصه های تقریرهای نوین برهان غایت شناختی.....
- 55.....2- 1- 1- خصیصه ی اوّل.....
- 58.....2- 1- 2- خصیصه ی دوم.....
- 59.....2- 1- 3- خصیصه ی سوم.....

- 2_ 1_ 4_ خصیصه ی چهارم.....61
- 2_ 1_ 5_ خصیصه ی پنجم.....61
- 2_ 2_ نظریه ی تکامل تدریجی داروین.....64
- 2_ 3_ DNA و چگونگی انتقال اطلاعات.....76
- 2_ 3_ 1_ اسیدهای آمینه.....80
- 2_ 3_ 2_ پروتئین ها.....81
- 2_ 3_ 3_ اسیدهای نوکلئیک (DNA و RNA).....84
- 2_ 3_ 3_ 1_ ساختمان DNA.....84
- 2_ 3_ 3_ 2_ ساختمان RNA.....85
- 2_ 3_ 3_ 3_ تفاوت DNA و RNA.....86
- 2_ 3_ 4_ ماده یا عامل ژنتیک در موجودات زنده.....86
- 2_ 3_ 5_ حفظ، انتقال و بروز اطلاعات.....92
- 2_ 3_ 5_ 1_ همانند سازی DNA.....92
- 2_ 3_ 5_ 2_ رونویسی یا نسخه برداری.....93
- 2_ 3_ 5_ 3_ ترجمه.....94
- 2_ 3_ 5_ 4_ ترمیم و تعمیر تغییرات و آسیب ها.....95
- 2_ 3_ 6_ مهندسی ژنتیک.....95
- 2_ 4_ 4_ تقریرهای نوین.....101
- 2_ 4_ 1_ براهین جهان ظریف تنظیم شده یا براهین تنظیم ظریف.....101
- 2_ 4_ 1_ 1_ برهان از طریق امور غیر محتمل شک برانگیز (برهان جرج ان. شلزینگر).....105
- 2_ 4_ 1_ 2_ برهان تصدیقی (برهان رابین کالینز).....106

2_ 4_ 1_ 3- برهان از طریق نظم زمانی، نظم مکانی و تنظیم ظریف (برهان ریچارد سوئین

برن).....108

2_ 4_ 1_ 3- 1- برهان از طریق نظم زمانی.....109

2_ 4_ 1_ 3- 2- برهان از طریق نظم مکانی.....115

2_ 4_ 1_ 3- 3- برهان از طریق تنظیم ظریف.....122

2_ 4_ 2- برهان از طریق پیچیدگی زیست شیمیایی کاهش ناپذیر (برهان میشل جی به).....127

2_ 4_ 3- برهان از طریق پیچیدگی خاص (برهان ویلیام آلبرت بیل دمسکی).....129

2_ 4_ 4- برهان از طریق اطلاعات زیست شناختی (برهان استفان سی. می. یر).....130

2_ 4_ 4_ 1- صدفه.....133

2_ 4_ 4_ 2- نظریه ی انتخاب طبیعی پیش از حیات.....134

2_ 4_ 4_ 3- خود تنظیمی (ضرورت شیمیایی).....135

2_ 4_ 4_ 4- طرح هوشمند.....137

3- فصل سوم: تغییر مواضع آنتونی فلو

3_ 1- معرفی آنتونی فلو.....139

3_ 2- تغییر مواضع آنتونی فلو.....145

3_ 2_ 1- اعتقاد به خدای ارسطو (دئیسم).....148

3_ 2_ 1- دلیل اول فلو بر اعتقاد به خدای طبیعی.....151

3_ 2_ 2- دلیل دوم فلو بر اعتقاد به خدای طبیعی.....153

3_ 2_ 2- دلیل اصلی تغییر مواضع آنتونی فلو.....157

نتایج، بحث و پیشنهادها.....163

فهرست منابع و مآخذ.....166

175.....ضمائم

مقدمه

از همان ابتدای تاریخ جهان، انسان‌ها همواره به اقتضای میل فطری به پرستش موجودی برتر، در پی یافتن پاسخی برای این سؤال مهم و اساسی بوده‌اند که «آیا جهان آفریدگاری دارد یا نه؟» و در طی قرون و اعصار مختلف تا به امروز برای دستیابی به این پاسخ، تلاش‌هایی صورت گرفته است و در آینده هم مادام که زندگی ساری و جاری است، این سؤال مطرح خواهد بود و تلاش برای پاسخگویی به آن به طرق مختلف ادامه خواهد داشت.

در واقع راه‌های رسیدن به پاسخ این سؤال یا به عبارتی راه‌های رسیدن به خداوند، قابل احصاء نیست. اثبات وجود خداوند از طریق برهان، یکی از این راههاست. چنانکه می‌دانیم براهین زیادی برای اثبات وجود خداوند اقامه شده است. یکی از براهینی که ما در پژوهش حاضر از منظری خاص به آن پرداخته‌ایم، برهان غایت‌شناختی است.

برهان غایت‌شناختی که بیشتر با عنوان برهان نظم معروف است، به دلیل پیوستگی مفاهیم نظم و هدف، با عنوان برهان غایت‌شناختی نیز شناخته می‌شود. این برهان دارای عناوین دیگری از قبیل برهان از طریق طرح و برهان طرح‌هوشمند نیز می‌باشد که ما در پژوهش حاضر به تناسب مطالب ذکر شده، برای اشاره به این برهان از عناوین فوق استفاده کرده‌ایم.

شکل یا به عبارتی فرمول ساده ی این برهان، عبارت است از:

1- جهان دارای نظم است.

2- هر نظمى دالّ بر وجود ناظمى است.

پس جهان دارای ناظمى است.

البته در اینجا شایان ذکر است که مقصود ما از برهان در پژوهش حاضر برهان به مفهوم منطقی خاص آن نیست، البته برخی از تقریرهای ذکر شده از برهان غایت شناختی دارای شرایط برهان منطقی هستند، ولی اکثر آن ها صورت منطقی برهان را ندارند و در واقع از آنجا که از فحوای برخی سخنان و اعتقادات برخی از اندیشمندان در اعصار مختلف می توان ارتباط و تناسب نظم حاکم بر طبیعت را با مبدأ ذی شعور و غایتمند استنباط کرد، ما از ذکر آن ها به عنوان تقریرهایی از برهان غایت شناختی اجتناب نکرده ایم، چنانکه در دیگر کتب موجود در مورد برهان غایت شناختی نیز وضع به همین منوال است.

همچنین ذکر این مطلب در اینجا ضروری است که از دیدگاه ما برهان غایت شناختی برهانی عقلی است نه تجربی؛ زیرا از نظر بسیاری از صاحب نظران، فقط مقدمه ی اول این برهان، جنبه ی حسّی و تجربی دارد و مقدمه ی دوم یعنی کبرای برهان، صد در صد عقلی است. در واقع در مقدمه ی اول با بررسی های مختلف بر روی مسائلی که در علوم تجربی و طبیعی به ثبوت رسیده است و همچنین با استمداد از مشاهدات عینی در جهان طبیعت، وجود نظم و نظامی شگفت انگیز که بر جهان حاکم است، اثبات می شود، ولی مقدمه ی دوم که همان پی بردن از نظم عالم به صانع عالم است، یک امر عقلی محض است و جنبه ی تجربی ندارد. در واقع ما برای فهم وجود رابطه میان نظم و علم و شعور، نیازمند تجربه و آزمایش نیستیم، بلکه در این مورد فقط عقل و استدلال عقلی است که به کار ما می آید و از آنجا که پایه ی استنتاج کلی برکبری گذاشته می شود، این برهان، برهانی عقلی است، به عبارت دیگر آنچه که در این برهان ما را از طبیعت فرا برده و متوجه

حقیقتی فراطبیعی می کند، بخش عقلی آن است نه بخش تجربی آن. بنابراین اگر گاهی اوقات از روی مسامحه آن را برهانی تجربی می نامند، به این دلیل است که در این برهان برخلاف براهین صد در صد عقلی که مقدمات خود را نیز از عقل می گیرند، پای حس و تجربه هم در میان است. همچنین مقصود ما از نظم در پژوهش حاضر و به طور کلی مقصود از نظم در برهان غایت شناختی - چنانکه برخی از صاحب نظران اذعان کرده اند - از میان اقسام مختلف نظم، نظم هدفمند یا غایتمند می باشد. در این نوع نظم، هدف و غایت واحد، موجب ارتباط و پیوند اشیای مختلف می شود. در واقع در مجموعه ای که دارای چنین نظمی است، هر یک از اجزا با توجه به نقشی که می توانند در تأمین آن هدف خاص ایفا کنند، با دیگر اجزای مجموعه پیوند خاصی می یابند. از آنجا که در این گونه مجموعه ها قوام ارتباط بین اشیاء، از نظر هستی، چیستی و چگونگی، به هدف مورد نظر بسته است، از این قسم نظم با عنوان نظم هدفمند یا غایتمند یاد می شود. بنابراین چون این قسم نظم، از وجود طرح و تدبیر در ایجاد ارتباط ویژه بین اجزای مجموعه در جهت نیل به هدف خاصی ناشی می شود، قطعاً می تواند محور استدلال در این برهان باشد، بطوری که بیشتر تقریرهای مشهور این برهان مبتنی بر این نوع نظم می باشند، نظمی که بر اساس علیت غایی تفسیر می شود. بنابراین با قطع نظر از این که آیا نوع دیگری از نظم هم می تواند مبنای استدلال واقع شود یا نه، به طور قطع این نوع نظم در راستای رسالت این برهان قرار دارد.

همچنین با توجه به مطالب فوق در مورد نوع نظم در اینجا، تعریف مورد نظر ما از نظم عبارت است از گرد آمدن اجزای متفاوت در یک مجموعه، به گونه ای که همکاری و هماهنگی آنها هدفی واقعی را تأمین کند. در واقع از آنجا که برهان غایت شناختی همواره از نظم و غایت موجود در عالم به طرق مختلف برای اثبات وجود خداوند و برخی صفات او، بهره گرفته و نظم هم پیوسته در عالم موجود بوده است، می توانیم اذعان کنیم که این برهان از همان آغاز پیدایش بشر، توسط انسان

هایی که به دنیای اطراف خود عمیق تر می نگریسته اند، مورد توجه بوده است و همین امر منجر به پیدایش تقریرهای مختلف این برهان در طول تاریخ شده است. در واقع تقریرهای این برهان عموماً به تقریرهای سنتی و نوین تقسیم می شوند.

تقریرهای سنتی در اکثر آثار، بیشتر از زبان اندیشمندان یونان باستان، قرون وسطی و بعد از این دوره تا قرن نوزدهم، ذکر شده است. البته اکثر اندیشمندان یونان باستان، تقریر روشنی از این برهان ارائه نکرده اند، ولی از فحوای برخی سخنان و اعتقادات آنان می توان ارتباط نظم حاکم بر طبیعت را با مبدأ ذی شعور و غایتمند استنباط کرد. در قرون وسطی برهان غایت شناختی بیشتر مبتنی بر قیاس تمثیلی بوده است و اکثر اندیشمندان از طریق قیاس زیبایی های عالم طبیعت با آثار هنری زیبای ساخته ی دست بشر، وجود خالقی شبیه خالق آن آثار را برای زیبایی های طبیعت اثبات می کردند. بعد از قرون وسطی در قرون 16 تا 19 برهان غایت شناختی همچنان مبتنی بر قیاس تمثیلی بوده، ولی اندیشمندان این دوره به دلیل پیشرفت علم و ساخته شدن ماشین های بسیار پیچیده توسط انسان ها برای اثبات وجود خداوند، او را با سازندگان ماشین ها قیاس می کردند. از جمله ی این تقریرها می توان به برهان غایت شناختی مبتنی بر قیاس خالق با ساعت ساز، برهان غایت شناختی مبتنی بر اکتشافات علمی و برهان غایت شناختی بر مبنای تکامل تدریجی هدایت شده، اشاره کرد.

تقریرهای نوین این برهان که متقدم ترین تقریر شناخته شده ی آن، در اوایل دهه ی 1980 ارائه شده، نیز خصایصی دارند که از جمله می توان به موارد ذیل اشاره کرد:

یک: آن ها بیشتر با عنوان براهین طرح هوشمند، شناخته می شوند.

دو: آن ها عموماً از تعیین هویت فاعل هوشمند اجتناب می کنند و فقط معلول ها و آثار آن را مورد بررسی قرار می دهند. البته شایان ذکر است که هر چند این براهین صراحتاً طراح را خدا نمی نامند، ولی اغلب مداخله ی طراح در جهان را به شیوه ای فرض می کنند که فقط یک خدا می -

تواند به آن شیوه در جهان مداخله کند و هر چند این براهین سعی در شناسایی یا نامگذاری طراح ندارند، ولی اغلب اقامه کنندگان و طرفداران آن ها طراح را خدای ابراهیمی و یا خدای مسیحی می دانند.

سه: براهین طرح هوشمند در واقع در اکثر موارد جانشین تبیین های طبیعی بسط حیات بخصوص تبیین هایی بر حسب نظریه ی تکامل داروین، محسوب می شوند و در مقابل نظریه هایی که سعی دارند زندگی را از طریق فرآیندهای قابل مشاهده ای مثل جهش (موتاسیون) و انتخاب طبیعی تبیین کنند، قدرافراشته اند. در واقع بسیاری از طرفداران و اقامه کنندگان این براهین سعی دارند با بیان ضعف های نظریه ی تکامل داروین به عنوان تبیینی برای وجود نظم در عالم، تبیین از طریق طرح هوشمند را محتمل ترین تبیین تلقی کنند. آنان احتجاج می کنند که تبیین های طبیعی نمی توانند برخی از پدیده ها را تبیین کنند و همچنین وجود سیستم های بسیار پیچیده دال بر طراحی شدن جنبه هایی از زندگی است.

چهار: تقریرهای نوین بیشتر مبتنی بر پیشرفت های علمی نوین می باشند. برخی از آن ها با عنوان براهین تنظیم ظریف، به دنبال نشانه های وجود طرح در فیزیک بوده و سعی دارند با نشان دادن این امر که جهان دقیقاً همانگونه است که باید باشد (یعنی منظم) وجود طرح در جهان و به دنبال آن وجود طراح را اثبات کنند، و برخی از آن ها هم در قلمرو علم زیست شناسی و بیوشیمی بوده و بر اساس پیچیدگی کاهش ناپذیر، پیچیدگی خاص، و اطلاعات زیست شناختی شکل گرفته اند.

پنج: تقریرهای نوین، هر چند از نظر ساختار تفاوت چندانی با تقریرهای سنتی ندارند، ولی از برخی جهات با آنها تفاوت دارند. در واقع در تقریرهای نوین سیستم های پیچیده حاکی از وجود یک طراح می باشند - چنانکه در تقریرهای سنتی نیز امر به همین منوال بود - ولی مثال هایی که به عنوان شاهد طرح در این دو تقریر مورد استفاده قرار می گیرند، متفاوتند. در تقریرهای سنتی

چشم و بال پرندگان بکار می رفتند و در تقریرهای نوین بیشتر مثال های بیوشیمیایی از قبیل عملکردهای پروتئینی، انعقاد خون و تاژک و ... بکار می روند. به عبارت دیگر می توان اذعان کرد که تقریرهای مختلف این برهان، همه بر اساس بینه ی مشاهده شده ی نظم، هدف، طرح و یا هدایت یافتگی موجود در طبیعت وجود خدا یا خالق را اثبات می کنند و در واقع می توان شکل اصلی آنها را به صورت ذیل بیان کرد:

1- X بسیار پیچیده، منظم، هدفمند و یا زیباتر از آن است که اتفاقی یا تصادفی رخ داده باشد.

2- بنابراین X باید بوسیله ی موجودی مدرک، هوشمند، عاقل و یا هدفمند خلق شده باشد.

3- خداوند آن موجود مدرک، هوشمند، عاقل و یا هدفمند است.

4- بنابراین، خدا وجود دارد.

در این براهین X معمولاً نماینده ی چیزهای بسیار منظم از قبیل عضو خاصی مثل چشم، تاژک، فرآیند تکامل تدریجی و ثابت های بنیادی جهان مثل ثابت های قوانین فیزیکی می باشد. حال از شباهت ساختار این تقریرها که بگذریم، در مورد تفاوت آنها می توان اذعان کرد که بیشتر تقریرهای نوین بر خلاف تقریرهای سنتی که غالباً مبتنی بر تمثیل بودند، مبتنی بر استقراء هستند. شکل استقرائی این براهین مشروط به آن است که مجالی برای یافتن بهترین تبیین داده - ها، فراهم باشد و تبیین مبتنی بر اعتقاد به خداوند در همان بادی امر مردود نشود. مبتنی بر استقراء بودن این براهین به این معناست که اقامه کنندگان این براهین، برای اثبات مقدمه ی دوم برهان (هر نظمی ناظمی دارد) به روش استقرایی توسل جسته اند و مدعی شده اند که از استقرای موارد مختلف می توان نتیجه گرفت که هر پدیده ی منظمی نیازمند ناظم است.

در پژوهش حاضر چنانکه از نامش پیداست، تأکید ما بیشتر بر تقریرهای نوین و قوت آنها در مقایسه با تقریرهای سنتی است. در واقع این که این تقریرها مبتنی بر پیشرفت های علمی نوین خصوصاً یافته های در زمینه ی DNA می باشند و همچنین این که آنها مبتنی بر استقراء بوده

و دیگر انتقادات وارد بر تقریرهای سنتی مبتنی بر تمثیل بر آنها خدشه ای وارد نمی کند، خود حاکی از قوت تقریرهای نوین در مقایسه با تقریرهای سنتی است. در واقع در توضیح مبتنی بودن تقریرهای نوین بر پیشرفت های علمی جدید، شایان ذکر است که این تقریرها توانسته اند موضع فیلسوف ملحد معاصر انگلیسی آنتونی فلو را که سال ها به عنوان یکی از برجسته ترین فلاسفه ی ملحد شناخته می شد، تغییر دهند، بطوری که وی پس از حدود 50 سال طی طریق کردن در وادی الحاد، در ژانویه ی 2004 میلادی اعلام کرد که الحاد را رها کرده و وجود خداوند را پذیرفته است. البته فلو تئیسیت نشده و هیچ دینی را نپذیرفته است. در واقع او موقعیت تازه ی خود را به عنوان صورتی از دئیسم (خداباوری طبیعی) توصیف کرده است. تصویر ارائه شده توسط او از خداوند با تصویری که ادیان رسمی از خداوند ارائه می دهند، به کلی متفاوت است و با وجود پذیرش خداوند هنوز به وحی و حیات پس از مرگ اعتقاد پیدا نکرده است. البته به گفته ی خود وی با وجود این که به خدای هیچ نظام وحیانی ای اعتقاد پیدا نکرده، ولی در معرض آن قرار دارد و در صورت پیدا شدن شاهدی قطعی بر وحیانی بودن کتاب مقدس، وحی الهی را می پذیرد. در واقع خدایی که به آن ایمان آورده، به گفته ی خودش، همان خدای ارسطویی است، خدای همه دان و همه توان، محرک اولی یا علت اولایی غیر شخصی که هیچ دخالتی در جهان ندارد.

در واقع رویارویی فلو با تحقیقات بسیار گسترده در باب DNA و دستیابی اندیشمندان به پیچیدگی های بیش از حد این مولکول و درک فلو از عدم توانایی نظریه ی داروین برای تبیین آن ها و مهم تر از این ها مواجهه ی فلو با تقریرهای نوین برهان غایت شناختی که ارائه دهندگان آن ها همه سعی در بیان ضعف های نظریه ی داروین به عنوان تبیین نظام مندی در عالم که از جمله ی آنها نظام موجود در DNA است، همه موجب شده اند فلو با تمسک به براهین غایت شناختی خصوصاً برهان غایت شناختی مبتنی بر اطلاعات زیست شناختی و به تعبیر خودش بر مبنای بینه از اعتقاد گذشته اش یعنی الحاد دست برداشته و دست کم به وجود خدایی طبیعی

برای این عالم معتقد شود. در واقع فلو خود اذعان می کند که گرایش او به ایمان، به نحو تدریجی و بر اثر تأمل و تدبّر در یافته های علمی در خصوص جنبه های پیچیده ی واقعیت حاصل شده است. از جمله او به تحقیقاتی که در خصوص مولکول DNA صورت گرفته اشاره می کند و این گونه استدلال می کند که پیچیدگی بیش از حدّ ترتیبات خاصی که این مولکول را برای شکل دادن به حیات مهیّا می سازد، حاکی از آن است که موجود هوشمندی در این میانه تأثیر گذار بوده است و این امر خود مؤید قوّت بسیار زیاد برهان غایت شناختی بخصوص برهان غایت شناختی مبتنی بر اطلاعات زیست شناختی است، چرا که نه تنها افراد معتقد، بلکه فردی ملحد را نیز تحت تأثیر قرار داده است. البته این امر ناقض قوّت براهین دیگر نمی باشد و به هر حال ممکن است هر کدام از براهین اثبات خداوند در جای خود مفید فایده باشند.

پایان نامه ی حاضر مشتمل بر سه فصل می باشد که در ادامه به اختصار به مطالب ذکر شده در هر فصل به صورت جداگانه اشاره می کنیم.

فصل اوّل: ما در پژوهش حاضر به رغم وجود کتب متنوّع در مورد تقریرهای سنتی برهان غایت شناختی، به دلیل کامل تر کردن این پژوهش و همچنین نشان دادن قوّت تقریرهای نوین در مقایسه با تقریرهای سنتی، در فصل اوّل به بیان برخی از تقریرهای سنتی برهان غایت شناختی از زبان چند تن از اندیشمندان یونان باستان، قرون وسطی و بعد از آن تا قرن نوزدهم پرداخته — ایم. البته به دلیل ذکر تاریخچه ی کامل این برهان در برخی کتب موجود و نبود مجال برای ما جهت پرداختن کامل به آن، توجه بیشتر خود را بر تقریرها مبذول داشته و سعی کرده ایم تنها در خلال بیان آنها، تا حدودی سیر تاریخی این برهان را نیز به تصویر بکشیم. این تقریرها چه در گذشته و چه در عصر حاضر مورد انتقاد قرار گرفته اند که ما در اینجا همه ی انتقادات وارد شده به آنها و پاسخ های داده شده به آنها را ذکر نکرده ایم، بلکه فقط به نقل برخی از انتقادهای هیوم و برخی از انتقادهای فلو و طرح و بررسی مختصر پاسخ های داده شده به آنها بسنده کرده ایم. در

واقع انتقادهای هیوم را به دلیل شهرت بیشتر آنها و ذکر آنها در اکثر کتب و مقالات مرتبط با برهان غایت شناختی در این فصل ذکر کرده ایم و همچنین از آنجا که فلو حتی با وجود تغییر اعتقادش از الحاد به دئیسم در دهه ی اخیر و با وجود تأثیری که به اذعان خود از تقریرهای نوین برهان غایت شناختی گرفته است، همچنان بر انتقادات خود بر تقریرهای سنتی پایبند است، به ذکر این انتقادات فلو نیز پرداخته ایم.

فصل دوم: در ادامه ی ذکر تقریرهای سنتی، در فصل دوم ابتدا به تفصیل به ذکر برخی از خصیصه های تقریرهای نوین پرداخته ایم. سپس از آنجا که نظریه ی تکامل تدریجی داروین راه را برای ظهور تبیین های رقیب دیگری برای نظم مندی عالم باز کرد که در برابر تبیین توحیدی بخصوص تبیین بر اساس برهان غایت شناختی، قرار داشتند و همچنین از آنجا که بسیاری از تقریرهای نوین برهان غایت شناختی در پی ردّ و روشن کردن ضعف های نظریه ی داروین به عنوان بدیلی برای تبیین نظم مندی عالم هستند، در این فصل به ذکر برخی توضیحات در مورد خود داروین، تاریخچه ی مختصر پیدایش نظریه ی تکامل، دلیل ارائه ی این نظریه از سوی او، تأثیر این نظریه بر حوزه های علمی مختلف و موضع گیری های مختلف در قبال آن پرداخته ایم.

از میان تأثیرات این نظریه بر حوزه های علمی، در این فصل به ذکر برخی از تأثیرات آن بر علم زیست شناسی، یعنی انطباق انتخاب طبیعی داروین با برخی از مباحث این علم و فهم بهتر آنها از طریق این انتخاب، پرداخته ایم. البته ما در آنجا خاطر نشان کرده ایم که این امر به اعتقاد برخی از اندیشمندان به این معنا نیست که همه ی زیست شناسان این نظریه را به طور کامل پذیرفته اند، بلکه در برخی موارد در این نظریه تغییراتی نیز اعمال شده است. همچنین به دلیل این که اکثر اقامه کنندگان تقریرهای نوین برهان غایت شناختی بیوشیمیدان و زیست شناس هستند، ذکر تأثیر این نظریه بر علم زیست شناسی ضروری به نظر می رسد، چرا که این امر بیانگر آن است که حتی اگر این تأثیر درست هم باشد و فی الواقع اگر انتخاب طبیعی داروین هم با برخی از مطالب